Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!

ЭНСИЭЛИ

Нам улууһун хаһыата 1935 сыл алтыннаан бастакы күнүгэр тэрийиллибит

2002 с.
От ыйын
2
күнэ
оптуорунньук
№ 78 (9072)

Нам улууһун Мунньаҕын быһаарылара

НАМ УЛУУҺУГАР 2002-2003 ҮӨРЭХ СЫЛЫГАР ҮӨРЭҐИРИИ САЙДЫЫТЫН ПРОГРАММАТЫН БИГЭРГЭТИИ ТУҺУНАН

Улууска үөрэҕирии ситимин салгыы сайыннарар, үөрэхтээһин хаачыстыбатын үрдэтэр иннитээн улуус Мунньаҕа уурар:

1. 2002 с. олунньу 2 күнүгэр ыытыллыбыт СР үөрэҕириитин министерствотын уонна улуус дьаһалтатын холбоһуктаах коллегиларыгар үөрэҕирии ситимин сайдыытын ныымаларын уонна механизмнарын силигин ситэрэр уонна иитэр үлэни күүһүрдэр, дьиэ кэргэн, оскуола уонна общественность үөрэҕирии, улууска кадровай боппуруостары уонна материальнай, үп ресурсаларын быһаарыыта кыахтарын холбуур иннитээн «Нам улууһугар 2002-2006 сс. үөрэҕириини сайыннарыыта Программаны» бигэргэтэргэ.

2. Үөрэх улуустаах управлениета (Дьяконова В.Н.) Программа туолуутун туһунан сыл ахсын кулун тутар ыйга улуус Мунньаҕар информация оҥорор бэрээдэгин олохтуурга.

3. 2002 с. түмүгүнэн улуус дьаһалтата ыспараапканы бэлэмнээн Программаны олоххо киллэриигэ 2003 с. бюджетын көмүскүүр иннитээн правительствоҕа, үөрэҕирии министерствотыгар түһэрэригэр.

4. Бу уураах туолуутун хонтуруолун наукаҕа, үөрэҕириигэ, доруобуйа харыстабылыгар, культураҕа уонна ыччат политикатыгар бастайаннай комиссиялаҕа (Попов Р.Г.) сүктэрэргэ.

ХАЛААН УУТУТТАН ЭМСЭҐЭЛЭЭБИТ АРБЫН НЭҺИЛИЭГЭР ОБЩЕСТВЕННОСТЬ КӨМӨТҮН ТЭРИЙИИНИ ӨЙҮҮР ТУҺУНАН

Туһаннаах боппуруоска 17 №-дээх Кобөкөнөөҥү уокуруктан улуус Мунньаҕын депутата Румянцев Тимофей Дмитриевич иһитиннэриитин истэн уонна дьүүллэһэн баран улуус Мунньаҕа бэлиэтиир:

Арбын нэһилиэгин дьиэтэ-уота, социальнай-производственнай тутулара (объектара) уонунан сылларга халаан уутуттан улаханнык эмсэҕэлээтилэр. Быйылгы уу ылыыта таһымынан үрдүк, бириэмэтинэн үһүн буолан алдьаныы-кээһэнии кээмэйэ биллэрдик улаатта, олорор дьиэлэр 100% ууга бардылар. Ороскуот уопсай кээмэйэ 9552,0 тыһ. солк. буолла. Ол иһигэр нэһилиэннээ 6400,0 тыһ. соцкультурнай объектарга, 1286,0 тыһ. суолларгa, 1874,0 тыһ. солк. алдьаныы-кээһэнии таҕыста.

Маннык ороскуоту нэһилиэк аҥардас бэйэтин күүһүнэн оһорунар кыаҕа суох. Онон сибээстээн нэһилиэккэ чопчу материальнай көмөҥү тэрийэр туһунан улуус общественноһын ыҥырыыта таҕыста. Улууспут биир кытыы нэһилиэгин кыһалҕалаах кэмигэр үтүө санаанан салайтаран бар дьоммут түмүллэрэ, тэриллэрэ сөптөох уонна олус наадалаах.

Үөһэ этиллибиккэ олоҕуран улуус Мунньаҕа быһаарда:

1. Халаан уутуттан эмсэҕэлээбит Арбын нэһилиэгэр көмөҥү тэрийэр туһунан улуус общественноһын ыҥырыытын өйүүргэ.

2. Ыҥырыыны өйөөн салгыы быһаччы көмөҥү тэрийэр үлэлэри сүрүннүүллэригэр улуус дьаһалтатын (Дьяконов А.Н.) кини туһаннаах улууспаларын эбээһинэстииргэ.

Уураах туолуутун хонтуруолун улуус Мунньаҕын салалта, сокуоннары толоруу, общественноһы кытары сибээс боппуруостарыгар бастайаннай комиссиялаҕа (предс. Румянцев Т.Д.) сүктэрэргэ.

«АЛРОСА» АК-ҕа РЕСПУБЛИКА ГОСУДАРСТВЕННАЙ БАС БИЛИИТИН КӨМҮСКҮҮР ИҺИН ХАМСААҺЫНЫН ӨЙҮҮР ТУҺУНАН

Туһаннаах боппуруоска 17 №-дээх Кобөкөнөөҥү уокуруктан улуус Мунньаҕын депутат Румянцев Тимофей Дмитриевич иһитиннэриитин истэн уонна дьүүллэһэн баран улуус мунньаҕа уурар:

1. «Алроса» акционернай компания республика бюджетыгар ылар ирээтэ уонна социальнай-экономическай сайдыыга сабыдыала улаханын учуоттаан республика общественноһа компания акцияларын быһаарар бырыһыанын оннунан хаалларар туһунан сокуоннай политическай туруорсууларын (акцияларын) толору өйүүргэ.

2. Ол иннитээн Саха Республикатын Президениттэн, правительствотыттан уонна Государственнай Мунньаттан (Ил Түмэн) көрдөһөргө:

— Республика 8 алмаастаах улуустарыгар бэриллибит 1-дии бырыһыаннаах «Алроса» акцияларын ити улуустарга саҥа тэриллэр муниципальнай тэрээһиннэргэ биэрэр туһунан боппуруоһу Российскай Федерация салалтатыгар туруоралларыгар.

3. Бу уурааҕы Саха Республикатын Президенигэр, правительствотыгар уонна Государственнай Мунньаҕар (Ил Түмэн) ыытарга.

Улуус Мунньаҕын председателэ Н. БАЙШЕВ
Улуус дьаһалтатын баҥылыга А. ДЬЯКОНОВ
2002 с., бэс ыйын 7 күнэ

ПОСТАРҐА ДЬУҺУУРУСТУБА ЭМИЭ САҐАЛАНЫА

Бэс ыйын 28 күнүгэр улуус дьаһалтатын уочараттаах коллегията буолан ааста. Коллегияҕа үс боппуруос көрүлүннө, ол курдук, бастакытынан, оттоохун хампаанньатын тэрийии уонна нэһилиэктэр икки ардыларыгар оттоохуҥҥа күрэхтэһии ыытыы туһунан. Бу боппуруоска тыа хаһаайыстыбатын управлениетын специалиһа Новиков З.И. дакылаат оҥордо.

Иккис боппуруос—2002 с. Нам улууһун территориятыгар ынах сүөһүнү, сылгыны уоруурдуу, ойуур баһаарын уонна көлөппүнэни утары охсуһуурга аналлаах профилактическай тэрээһиннэр тустарынан. ИДьУО начальнигын солбуйаччы С.И. Эверстов иһитиннэриитин истэн уонна дьүүллэһэн баран маннык тэрээһинни быйыл эмиэ ыытарга диэн быһаарыы ылылынна. Хас сыл аайы курдук үлэни сүрүннүүр 11 кинитээн састааптаах штаб тэрилиннэ. Штаб начальнигынан улуус баһылыга А. Н. Дьяконов ананна. Тэриллэлэр эмиэ урукку сылларга курдук 1-кы уонна 2-с №-дээх постарга дьуһуурустубаҕа тахсыахтара. Былырыыҥҥы үлэ хайдах барбытын туһунан информацияҕа сорох тэриллэлэр, хаһаайыстыбалар мөлтөхтүк кыттыбыттара бэлиэтэннэ. Маны таһынан үчүгэйдик үлэлиир тэриллэлэр, хаһаайыстыбалар хайдаммахтара ыйылынна.

Үүтү уонна тыа хаһаайыстыбатын атын бородууксуйатын туттарыы туһунан үһүс боппуруоһу сырдатыыны тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын хаачыстыбатынан дьарыктанар госсельпродинспекция начальника Моисеева А.М. уонна үп управлениетын кылаабынай специалиһа Павлов М.М. оҥордулар. Үүтү туттарыы графига бигэргэнэн заготовканан дьарыктанар тэрилтэлэри кытта кэпсэтэн нэһилиэнньэттэн үүтү, атын бородууксуйаны тутарга утумнаах үлэни ыыталлыарыгар этилиннэ. Үүт заготовкатыгар анаан 8 мол. солк. киирбит, онон үүтү туттараччылары кытта дуоҕабардарын сөргүтэргэ сорудахтанна.

В. РЫКУНОВА

Ытык сирдэри чинчийии, юнилэр историяларын үөрэтэн чөлүгэр түһэрии суолтата улахан. Биһиги өбүгэлэрбит былыр көрсүбүт дьоннорун кытта билсиһэр бастакы ыйытыылара: «Кимтэн кииннээх, хантан хааннаах дьон-сэргэ оҕото буолаҕын!» — диэн буолара. Ол аата ханнык аатта-суоллаах дойдуттан, айбыт аҕаҥ, төрөппүт ийэҥ төһө биллэр-көстөр биистэртэн төрүттээхтэрий диэн буоллаҕа. Онон Ытык сирдэри үөрэтии эдэр ыччаты патриотическай тыыҥҥа иитиини кытта сибээстээх. Ол да иһин биһиги бастакы Президеммит Николаев М. Е. «Ытык-мааны сирдэр тустарынан» анал Ыйаах таһаарбыта өйдөнөр.

Саха сирэ Россияҕа холбоспута 370 сыла

ЫСТААРАЙ — ЫТЫК СИР

Биир оннук сиринэн II Хомустааххa Ыстаарай кытыл сирэ-уота буолар. Бу саха норуотун историятыгар киирэр, кини дьылҕатыгар тосту уларытыылары олохтообут нууччалар бастакы остуруоктарын туппут, бастакы дьаһааҕы хомуйбут, саха киноэстэрэ нуучча государствотыгар бас бэринэллэрин, холбоһоллорун туһунан аан бастаан хааннаах баппыысканы (шертование) биэрбит сирдэрэ. Бу дойду историятын үөрэтэр сыаллаах экспедиция үлэлээнэрэрин туһунан бэс ыйын 18 күнүнээҕи «Энсиэли» хаһыат нүөмэригэр Андрей Замятин ыстатыйата тахсыбыта.

«Нам» ТРК ГУ экспедиция үлэтин туһунан Нам улууһун олохтоохторун телестудия уонна хаһыат нөҥүө билсиһиннэрэр сыаллаах үстэ бара сырыттыбыт. Бастакы сырыыбытыгар Дьяконов М. Н., экспедицияны былааначчы, менеджер, Саввин А. Е., спорт национальнай көрүнэр маастар, улуус эдэр ыччаттарын үгүс элбэх мүччүргэннээх да сырыылардаах хайыһарынан, сатыы уһун айаннар, экспедициялар кыттыылаҕа уонна мин буолан үһүө экспедиция үлэлиэхтээх суолун, сирин торумнаатыбыт.

Үсүһүн экспедиция кыттыылаахтара археологтар, маассабай иһитиннэрэр-билдэрэр средство үлэһиттэрэ үлэлэрин бастакы түмүктэрин оҥоро кэлбиттэригэр сырыттыбыт.

Бастакы сырыы кэнниттэн үлэлээбит археолог Василий Попов элбэх чинчийии үлэни, хаһыылары оҥорбут, учуонай киһи салгыы үлэлиир санааламмыт, наука сиэртибэтэ буолан уһун уулаттан огдолуттуллубут былыргы дьоннор уҥуохтарын сиэри-туому тутуһан көмөн саалтыыр аҕа (отпевание) сырыттахтарыыа кэллибит. Владыка Герман көҥүлүнэн Леонид аҕабыыт православнай итэҕэл сиэринэн лаадан буруотунан бокуонньуктары, дьону арчылаан ыраастаата. Ити түгэннэри уонна экспедиция продюсера Прокопьев К., «Орто дойду сонуннара» хаһыат корреспондена Валентина Бочонинаны кытта кэпсэтиибитин Андрей Замятинныын видеоҕа уһуллубут. Нам телевизоры көрөөччүлэригэр анаан булумньуларын эмиэ уһуллардылар, сиһилии кэпсээтилэр. Өрүһү туоруур паромҥа кэмигэр тиийээри ыксалынан хомуллан бардылар.

Бу олохтоохтор ааттыыллары-нан Болобууса аартыга, нууччалыыта Павлуша дуу, Лавруша дуу диэн буолуо, туһугар элбэх номохтоох аартык.

Мыраан сирэйэ аллараа өттүн ерус уута суурайар буолан өр кэмҥэ суулла турбут. Ол иһин өссө Сууллар мыраан диэччилэр, мыраан үрдүттэн киэҥ сир барбыт. Онно былыргы дьоннор уҥуохтара турбута ууга барыталаабыттар. Хоруоптар тахсалларын дьон көрөллөр эбит. 1980-с сыллаахха биир киһи хоруоптуун тахсан хаалбытын сорохтор этэллэринэн аанан иһэр нууччалар, сорохтор кэпсээннэринэн уолаттар мэниктээн тиккэ туруору өйөннөрөн кэбиспиттэр. Сууллар мыраан аартыгынан олохтоохтор урут улахан наадата суох буоллахтарына мээнэ сылдьыбаттара үһү. Ол тиккэ өйөннөрүллүбүт киһини II Хомустаах үөрэнээччилэрэ походтуу сылдьан хаартыскаҕа устуталаах наадалаах чаанын устан биэрдэ. Андрейдаах Василий туннэри үлэлээн сарсыарданан мотуор бэлэм буолла. Сарсыарда Иван уола Илья тракторынан биһигини Хатаска аҕалла. Хаппыысталарын түннэри олордон бутэрэн баран биһиги мотуорбут корпуһун өрүстэн тиэйэн аҕалан бөһүөлэк аннынааҕы өрүс салаатыгар түһэрэн кэбистилэр. Мотуорбутун олортубут да, баһыыбалаан баран Наммыт диэки сырылата турдубут.

Экспедиция менеджерэ Михаил Дьяконов

Бу 10 сыл анараа оттүгэр туруорулуубут обелиск ситэриллэ илигинэ көөрөөтөн бүтэн эрэр

Экспедиция соруга — бастакы нууччалар туппут остуруоктарын үөрэтиинэн эрэ мунурдаммата буолуо. Бу — Ытык сир. Манна Россияны кытта биирдэ эйэлээхтик олоруохпут, Россия государствотыгар бас бэриниэхпит диэн сахалар 31 киноэстэрэ хааннаах баппыыска биэрбиттэрэ, итилэртэн уонтан тахсалара Нам улууһун дьоннооро, биир бастакынан Мымах киноэс баппыыска уурбут.

Бу сиргэ обелиск туруохтааҕын туһунан улуус кырдьаҕастарын мунньаҕар элбэхтик кэпсэтиллибитэ. Терентий Иванович Замятин элбэх суруйуулара хамсатар күүс буолбута. 1992 сыллаахха оччотооҥу нэһилиэк Сэбиэтин председателэ Константин Никонович Тихонов общественность күүһүн түмэн Төбүрэх Төрдүгэр обелиск туруортарбыта билиҥнэ диэри сиппэккэ турар. Обелиск икки өттүгэр Мэҥэ таастарга биир өртүгэр баппыыска биэрбит киноэстэр аа ттара, иккис тааска нуучча казактарын аа ттара суруллуохтаахтара. Быйыл 370 сыллаах үбүлүөйүнэн сибээстээн дьэ ситиэ, Ытык сир быһыытынан туристическай маршрукка киириэ диэн эрэнэбит. Оччолорго бастакы остуруок турбут сиригэр бэлиэ туруохтаах диэн сүүрбүт-көппүт, тэрийсибит буолан эмиэ ити саҕалааһын ситэриллэрин кэтэһэ саныыбын.

(Бүтүүтүн 4-с стр. кор)

«ТЫА СИРЭ»

Ыал экономикатыгар анал таһаарыы

СУХАТА СУОХ БААҺЫНАЙ ЫРААППАТ

Бу күннэргэ кооперация диэн тыл баанынайдарга киирэ турара буолуо эҕ. Күүһү холбоон үлэлиир туох куһаҕаннаах буолуой? Бу сылларга наһаа бытарыйан хааланнар ситэри тэрилэ суох хаһаайыстыбалар элбэхтэр. Сорох-сорохтор соҕотох турар бэйэлэринэн баанынайбыт дэнээччилэр эмиэ бааллар. Мин көрүүбүнэн булууга, сеялката да суох баанынайдар хаһыалар даҕаны. Эгэ сажалкалаах дэлэйиэ дуо? Совхоз, кэлин кооператив ыһыллыытыгар баанынай аайы тиийэр тэрил суоҕун үрдүнэн биирдиилээн барбыттара охсуулаах буолла. Биһиги нэһилиэккэ 54 баанынай баар эбээт. Ахсаана эрэ элбэх, онгоруута дуона суох. Кырдьык, урутаабыт өттө кыаҕыран, кыра хаһаайыстыбаны кытыарыан баҕарбат.

Бу саас көрдүм эҕ, бара сатаан сажалкалара суохтар хортуоппуйдарын түөрт барыылаах дириҥ сураанны тартарар агрегат үрдүгэр түөрт оҕону олордон иһэн хортуоппуйу ол сураанныга быраҕан иһэллэрин, суон сыап соҕуллан иһэн саба тарыйан иһэр эбит. Ити баланнаттан тахса сатаан толкуйдаабыттара хайҕаллаах.

Биир идэлээх, интэриэстээх тэрилтэ холбоһуутун корпорация диэн аатталлар. Онон буоллаҕына аһы-үөлү онгорор тыа сирин дьоно интэриэстэрэ, идэлэрэ биир буолуохтаах этэ да бэйэбэйэлэрин итэҕэйсибэттэриттэн күүстэрин холбуохтарын баҕарбаттар быһыылаах. Эбэтэр, кыаҕырбыт өттө уонча сыл мунньуммут үбүн, техникатын мөлтөх хаһаайыстыбаҕа таах туран биэрэрдии саныылларыттан холбоһуктааһыҥна буолумматтар бадахтаах диэн түмүк оҥоруохпун саныыбын. Ким төһөнөн кыаҕырар да көҥөс буолар ыарыылаах. Ол иһин былыргы баай кэччэгэй, ньудьу-балай буоларын литератураттан билэбит. Бастаан утаа холбостохторуна оннук саныахтара да кэлин күүстэрин холбоон үлэлээн истэхтэринэ оннун булан иһиэ этэ. Киһини үлэ байытар, көҥөс быһыы байыппат.

Өрдөөҕүтэ биһиэхэ уларыйыы (реформа) буолуутугар кулуупка мунньах буолтутар бэл пенсионердары кэпсэтиигэ кытыарыахтарын баҕарбат этилэр. Ол саҕана баанынай буолаары кыыллара тура сылдьар эрдэхтэринэ «эһигини чэпчэтиилээх аһынан-үөлүнэн хааччыйыахпыт. Өссө байдахпытына оккутун-маскытын босхо тиэйиэҕим» диэн саалаттан реплика бырахпыт баанынай билигин байда да тиэйэр өҥөтө барыларыттан ыарахан. Ол кэлэн билигин көстөн турар өрүс кытыы арыытыгаан оту түөрт мөһөккө тиийэ соролоон туран таһааран биэрэллэр. Кыһалҕалаах хайыай, төлүүрүгэр эрэ тиийэр. Ол түмүгэр быйыл кэлэн Саҥа Арыыга хаалбыт отторун өрт уота сиэтэ. Бу арыы көс иһиннэн сири 780-ҥа сыаналыыллар. Оттон алаастан тыһыынчаҕа турар. Сыананы тэҥниир (регулировкалыыр) экономистарбыт туугу көрөллөрүй? Эбэтэр кинилэр от сиир суөһүлэрэ суох буолан дьон хармаанын харыстаабаттар дуу?

Уматык сыаната ыараан иһэринэн ньуур туттан сыананы баанынайдар бэйэлэрэ быһаллар. Дьиҥнэн төһө ыраах сиргэ уматык ороскуотурарынан сыана быһыллыахтаах. Саас аайы хортуоппуйбут сирин хорутуу сыаната биирдии мөһөөгүнэн атыллыыр. Итиннэ төһө киэҥиттэн сыана быһыллара буоллар сөп этэ.

Быйыл саанныары баһылыкпыт отчуотугар сүрүн күүһү тута сылдьааччы баанынай хаһаайыстыба салайааччылара үксэ кэлбэтэх. Эгэ үлэһиттэрэ кэлиэ дуо? Бэккиһиэхпит иһин биһиэхэ биэс уон түөрт баанынайдаахпыт эҕ. Өссө, бу дьон саатар салайааччылара бары кэлбиттэрэ буоллар күө-дьаа мунньах буолуо хаалта. Онно Иван Бережнев күүһү холбоон кооперациялаһыаҕын диэбитигэр ким да эппиэттээбэтэ. Ити аата үөһэ эппитим курдук көҥөнсөллөрө сэрэйиллэр.

Н. КОКОРЕВ

САХА САТААБАТА ДИЭН СУОХ!

Быыстапка-дьаарбаҥка производствоҕа быһаччы үлэлээччилэри, тыа хаһаайыстыбатын аһын-үөлүн дэлэтээччилэри түмэн бүтүн норуот өйүн-санаатын көтөҕүүгэ, олоххо инники эрэли үөскэтиигэ төһүү буолла. Ол түмүгэр тэрийээччилэри эрэ буолбакка, кыттааччылары эмиэ астыннарда, сүргэбитин көтөхтө. Биһиги дьиэ кэргэн кыттааччы буолан туран, дьиҥнээх тэрээһин иһин барҕа махталбытын тиэрдэбит, инникитин маннык тэрээһини туох эмэ моһолтон ингэн умуруоран кэбиспэккэ өссө сайыннаран, саха киһитигэр сайдар саргытын саҥаттан саҥа суолу арыйар үгэскэ кубулутуохха, дьон дьулуһан туран кыттар өйүн-санаатын кыһата оҥостуохха, үлэнэн эрэ буолбакка, өйүн күүһүнэн, санаатын сатабылынан инники иһэччилэри дьоһуннаахтык сыаналыахха. Кинилэр нэһилиэнньэ ортотугар көҕүлүүр дьоҕурдарын үрдүктүк тутуохха. Оччоҕо эрэ нэһилиэнньэ саҥаттан саҥа кэккэтэ батыһар буолуоҕа, күрэстэһэр дьоҕура үөскүө, сайдыа этэ.

Аастыт кэмнэргэ саха киһитэ туугу да сатаабат, атын омуктарга өйүнэн тийбэт, дьоҕура намыһах диэн ойдобулу үөскэтии баара. Ол түмүгэр бэйэбитин сэнэнии, кэнэн саная баһылыыр буолуталаабыта. Мин маннык сыһыаны, сэнээһини үйэлээх саһым тухары утаран кэллим. Биһиги билигин туугу сатаабаппыт-ый?! Сири оҥоруу культууратын баһылаан сылаас дойдуга үүнэр оҕуруот аһын, уустук көрүүнү-харайыыны эрэйэр үүнээйилэр үрдүк үүнүүлэрин ситиһэбит. Уустук компьютернай техника күннээҕи кыһалҕаны быһааларга киэҥник тарҕанна. Ювелирнай технологияны баһылаан аан дойду таһымыгар тиийэргэ суол аһылынна. Бүгүн манна мустан олороччулар, үгүскүт үрдүк үөрэх чыпчаалын ааһа түһэн, үгүс норуоттар, ону аанан аан дойду өркөн өйдөөхтөрүн кытта тэҥнэ аахсар, үгүс түгэннэргэ инники түһэр дьоҕурдаах дьон мустан олороҕут. Хоту дойду олоҕун-сайдыытын кыһалҕаларын туһунан өйүнэн күрэстэһэр, ол аата бэйэтин сахатын норуотун сайдыы инники күөнүгэр — наукаҕа, спортка буоллун, олох сайдыытын ханнык баҕар салаатыгар буоллун таһаарар сүдү ыараханын билэн ахан олордоххут.

Быыстапка түмүктэрэ тыа сирин олоҕун сайдар хайысхатын быһааларга суолталаах түмүктэри оҥороргутугар улахан кэскиллээх буолуохтара дии саныыбын. Ол иһин, биһиги курдук боростуой саха киһитин, тыа сирин олохтоохторун, этэр тылын-өһүн истээри, туугу өйдүүрүн-саныырын билээри муһуннаппыт.

Аҕыс ый устата хам тоҥмут буортан (биһиги дойдубут буора дьадаҥытын билэҕит) үүнүүнү, буолаары буолан үрдүк үүнүүнү ылар сыралаах үлэни көрсөр аһара ыарахан, эбэтэр силлиэ буурҕа быыһынан күндү түүлээҕи сонордоон, аан дойду маанылаах хотуттарын таҥыннарар, көмүс хатырыктааҕы бултаан мааны остуол аһын ситэрэн биэрэр эбэтэр эмис сылгы этинэн Улуу Москва толуу дьонун астыннарар манан аҕай үлэнэн ситиһиллибэт. Мин 90-с сылларга баанынай хаһаайыстыбалар маҥнайгы хамсааһыннарын саҕана, биирдии ыалынан буолбакка, кырата 20-чэ туруу үлэһиттээх баанынай хаһаайыстыбалары тэриниэххэ, оччоҕо эрэ сиртэн уонна сүөһүттэн ылыллар бородууксуйаны астааһын-таҥастааһын уонна батарыыны толору туһанар кыахтара үөскүөхтэрэ диэн этиибин оччотооҕу улуус салалтата өйдөөбөтөҕө, баанынай хамсааһыны өйдөөбөтөҕө. Бэйэлэрин дьулуурдарынан биирдии ыалынан тэриммит баанынай хаһаайыстыбалар үксүлэрэ өрүттүбэккэ уурайталаатылар.

Совхозтар, отделениелар оннуларыгар тэриллибит агрофирмалар, КП-лар бэлэм дотацияны кэтэһэн эһиннилэр. Дьон ыйга иккитэ үлэтин түмүгүттэн тутулуга суох хамнас ыларга үөрэммитэ, үлэни аанньа ахтыбат буолууну үөскэппитэ, сүрэҕэ суохтары үөскэттэ. Ол содула күн бүгүнүгэр диэри олох хара дьэбэрэтэ буолан нэһилиэнньэ сорох арааҥатын тимирдэн эрэр. Дьиҥинэн тыа сиригэр сир баарын тухары үлэ баар. Дьыала ис сүнньэ — киһи үлэҕэ сыһыаныттан. Тыа сиригэр үлэтэ суох буола сатааһыны уонна арыгылаһыны утары хас биирдиибит соруга: ким туугу сатыырынан, кыайарынан, ким төһө былаастаҕынан уонна онно төһө дьоҕурдааҕынан. Холобур, мин сиргэ үлэлээн сиртэн элбэх аһы ылан сэлиэнньэм иһин көҕөрдө сатыырбынан уонна ону таһынан дуобатчыттар уонна саахыматчыттар кулууптарын тэринэн, дьону дьарыктыыр баҕабынан.

Сайылыктааһын уонна отордоохун курдук өбүгэлэрбит үтүө үгэстэрин олоххо киллэрии саха киһитэ этэ-хаана чэбдигирэригэр, өйө-санаата сайдарыгар суолталаах хамсааһын буолуо этэ, маныаха экологическай өттүнэн туһалааҕын эмиэ өйдүөххэ. Онон Президент ыйааҕын толороорго кыра ороскуотунан оҥоһуллар уоттаах-күөстээх, суоллаах сайылыктары үбүлээн чөлүгэр түһэриэххэ, чопчу сайылыкка тахсар ыалларга кредитинэн көмөлөһүөххэ уонна олор дьиҥ аналыгар төһө түргэнник тиийэллэригэр уонна туһаныллалларыгар дьиҥнээх норуот, былаас хонтуруолун олохтуохха.

Бэйэбит дойдубут матырыйаалларыттан тыһыынчанан араас күндү, дьикти оҥоһуктартан биир эрэ холобуру ахтыым. Сунтаар кыыһын туостан олус кэрэ, наһаа да намчы, көрүөхтэн дьикти киэргэллээх кыыс оҕо киэргэл таҥаһын көрөн, бу оҥоһук кэрэтиттэн олуһун да үөрдүм, дириҥ иэйиилээх, дьиҥнээх талаан баарыттан астыным. Биһиэхэ, Таатта, Саха сирин эргиччи кэрийэн, туос иһиттэргэ, тэриллэргэ баар ойуулары-бичиктэри, кылынан тигиллибит сииктэрин оһуорун хомуйан Борис Федорович Неустроев туос оҥоһуктар тустарынан кинигэни таһаартарда. Бу биһиги өбүгэлэрбит туоһунан ойуулуур, тигэр үгэстэрин үйэтиппит үлэтэ уонна бу Сунтаар оҕото оҥорбут дьикти оҥоһуга быстыспат биир ситимнээхтэр эбит. Ол ситим биһиги олоҕу таптыыр, кинизэхэ умсугуйар өйбүт уостубат кылааныгар өбүгэлэрбит уһуйбут итэҕэлэрэ эбит.

Ол аата биһиги төһө да аҕыйах буолбуппут иһин, хаһан даҕаны, ханнык да олох муоратын балкыыра тимирдибэт улуу күүһэ — олоххо итэҕэлбит буолар. Ол итэҕэл төрдө үлэ, былчын, өй үлэтэ.

Биһиги ыал агроном идэбит суох. Мин инженер-электрик, кэргэним Анна Николаевна оҕо иитээччи идэлээх дьоммут. Ол эрээри сиргэ сүрэх сылааһын, чэрдээх илиини туһаайдахха сир Ийэ эрэйгин төлүүр. 0,15 га иэннээх уһаайба 40 бырыһыаныгар оҕуруот аһын 50-ча көрүүн, тыһыынчанан сибэккини, үгүс мастары олордобут. 1 кв метртэн 5,78 кг моркуобу, 10,5 кг хаппыыстаны хомуйабыт. Биир тыква 7,8 киилэҕэ, дыня 6,5 киилэҕэ, кабачок 8,6 киилэҕэ тиийэ улаатар. Патиссон, кабачок курдук улаатар үүнээйиларэ эрдэ хомуйан сиибит, патиссонтан, моркуоптан кэмпиэт, кабачоктан искэх кэнсиэрбэ оҥоробут.

Хаппыыста үөн буолбатын иннитгэн олордор баанына хаарын кыһын күрдьэн буорун тоҥордоххо үөн личиинҥэлэрэ тоҥон өлөлөр, хаппыыста үөн буолбат. Ол оннуттан мас күлүн, ыныах киитин уугa суурайан, үүнэйи сайдарыттан көрөн 10-12 хоно-хоно эбии аһатабыт. Хаһыҥтан, үөнтэн агрилыыбан сабабыт.

И. И. УНАРОВ,
дьиэ кэргэн хаһаайыстыбатын баҥылыга, Таатта

«ОДУНУ» ААҦАР-СУОТТУУР

«Одуну» тыа хаһаайыстыбатын производственнай кооперативыгар 2001 сылга ортотунан 115 киһи үлэлиир. Тохсунньу ый 1 күнүн түмүгүнэн 336 төбө ыныах сүөһүлээхпит, 140 ыанар ыныах. Сылгы 404 баар, биэтэ 171. 156 кырымахтаах хара саһыл баарыттан 120 — ийэ саһыл. Тургэнник дохуот биэрэр салааҕа: 186 куруолуктан тыһыта — 164, 129 сибиинньэттэн тыһыта — 24.

Техникабыт сүүрэ сылдьара: 4 МТЗ-82, 2 шасси, 1 ДТ-75, 1 ЗИЛ-130 самосвал, 1 ЗИЛ-130 уу баһар уонна 1 УАЗ массыыналар бааллар. СХПК сыһыарылла сытар сирбит уопсай иэнэ 4445 га, ол иһигэр 2896 га мэччирэҥ сирэ. Оттонор сирбит — 1675 га. Баанынабыт 186 га. Үлэлии турар 14 объектаахпыт: хотон, гараж, маҕаһыын, хонтуора, заправочнай, саһыл фермата, ыскылааттар.

2000 сылга төрүөҕү ылыы: ыныах сүөһүттэн 138 ньирэйи, сылгыга 95 кулуну, 598 саһыл оҕотун, биир ийэ саһылтан ортотунан 5,1 оҕону ыллыбыт. Оттон быйыл, 2001 сылга 91 ньирэйи, 90 кулуну, 562 саһыл оҕотун, куруолуктан 783, сибиинньэттэн 38 оҕону ыллыбыт.

Бородууксуйаны ылыы 2000 сылга: үүтү ыаһын валовойунан 167,5 тонна, ол эбэтэр фуражнай ыныахтан ортотунан 1196 кг үүт ыанна, эти тыыннаах ыйааһынынан 35,1 тоннаны туттардыбыт, сылгы этэ 17,6 тонна, 607 саһыл тириитэ.

Тутуу биригээдэтэ уопсайа 1864 кубометр мас бэлэмнээтэ, ол иһигэр оттук маһа 1364 кубометр. Деловойунан 670 кубометр маһы бэлэмнээтибит. 484 кубометр пиломатырыйаал эрбээннэ, ол иһигэр 175 кубометр пиломатырыйаал чааһынай дьиэ тутуутугар, тэрилтэлэргэ уонна атыыга 230 кубометры эрбэтэн биэрдибит. Онно эбии ыстатыйаларынан дохуоту элбэтэр сыалтан маҕаһыын, бэкээринэ үлэлиилэр. «Эгэлгэ» маҕаһыммыт биир сыллаах табаарын эргиирэ 1225 тыһ. солк. тэҥнэстэ. Бэкээринэ 10 тонна килиэби астаан атыыга таһаарда, үксүн бэйэбит үлэһиттэрбитигэр чэпчэтиилээх сыананан атыылыыбыт. Чааһынайтан 75 тыһ. солк. киллэрдибит, үксэ бэйэбит оҥорон таһаарбыт бородууксуйабытыттан уонна өҥөнү оҥорууттан 3849 тыһ. солк. суумалаах киирдэ.

2000 сылга государство көмөтө үүккэ-эккэ закуп сыанатын таһынан суох. Саһыл аһылыгар 400 тыһ. солк. төннөрүллүбэт көмө кэлбитэ, убаһа атыытыгар 142 тыһ. солк. (базовай салаа), сылгыга (биэҕэ) 179 тыһ. солк., племенной саһылга 125 тыһ. солк. үбү ыллыбыт. Онон барыта валовойунан бородууксуйаны кытта государство көмөтүн холбоотоххо 4688 тыһ. солк. тэҥнэстэ. Хамнаска 1456 тыһ. солк. барда. Ыйдааҕы орто хамнаспыт 1189 солк. тэҥнэстэ. Тиийинэн олоруу минимуумун 50 бырыһыаныгар тэҥ.

Саха Республикатын Президенэ уонна Правительствота ыытар дьиэ кэргэн экономикатын сайыннарыы политикатын олоххо киллэрии сыалынан биһиги тэрилтэҕэ үлэ барыытын бэрээдэгинэн рабочайдарбыт хамнастара кыратын учуоттаан туран, дьоммут олохторо социальнай өттүгэр өйөбүллээх буоларын туһугар эмиэ үлэлэһэбит. Ол курдук, кэтэх дьоҥҥо сүөһүнү арендаҕа биэрдибит. Пилорамаҕа мас эрбэтиитигэр бэйэбит үлэһиттэрбитигэр чэпчэтиилээх өҥөнү оҥоробут. 1999-2001 сс. дьиэ маһын эрбэтэн биэрдибит, ону тэҥэ тутуу маһын киллэриитигэр, от-мас тиэйиитигэр 50 бырыһыаннаах чэпчэтиилэри оҥоробут. Хаһаайыстыбанан ыһыллыбакка олорон ыанньыксыттары, сылгыыттары льготнай пенсияҕа таһаардыбыт (10 ыанньыксыт, 2 сылгыыт, 2 кочегар).

КЫҺАЛҔАЛАР:

1. Эдэр ыччат тыа хаһаайыстыбатыгар тахсан үлэлээһинигэр льготалар наадалар.
2. Тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэригэр куоталаһыы, көҕүлээһин курдуктар наадалар, холобура дьаарбаҥкалары ыытыы, тыа хаһаайыстыбатын күүн бэлиэтээһиннэргэ араас мероприятиелар ыытыллаллара наада.
3. Эт сыанатын быһыыга, бородууксуйаны батарыыга «Сайсары» баанынай рынок суолтата улахан, эт сыанатын апдьатааччы мэлдьи турар перекупщиктар буолаллар, маны бэрээдэктиэххэ.

Л. Л. ПЕТРОВ,
Горнай улууһун т|х производственнай кооперативын директора

Күннэтэ көрөр дьоммут

«ОҔОЛООР», — ДИЭТЭ, ОҔО СААСПЫТЫН САНАТТА

1996 сыллааҕа Нам селотугар «Иэйии» диэн аатталаах ветераннар кулууптара тэриллибитэ. Кулуубу биһиги улууспутугар киһи барыта билэр, ытыктыыр дьоннороо салайаллар: Дьяконова Евдокия Назаровна, «Быйаҥ» ЗАО кыл. бухгалтера, Никонов Василий Егорович, рентгенолог-врач, Саха Республикатын үтүөлээх враһа, Гурьева Татьяна Андреевна, Намнаады музыкальнай оскуола учуутала, ССРС культуратын туйгуна. Үҥүөн улуус бочуоттаах гражданнара. Кинилэр үлэни, сынньаланы табатык дьүөрэлии тутан салайан «Иэйии» кулуубу биир биллэр үчүгэй үлэлээх кулуубунан оҥордулар.

Бу үс салайааччылартан биирдэстэрин туһунан кылгастык кэпсиэхпин баҕарабын.

Татьяна Андреевна «Иэйии» кулууп хорун алтыс сылын ситиһиилээхтик салайар. Татьяна Андреевна киһи быһыытынан намыыннарын, ис киирбэхтик таҥна-симнэнэ сылдьар, холку бэйэлээх, кырдьаҕастарга биир тэҥ эйэҕэс сыһыаннаах уонна сүрдээх диэн көнө майгылаах. Уопсайынан, дьону-сэргэни кытта ыкса бодоруспут, ханнык да үлэҕэ сирдэрбэт, киһиэхэ үчүгэйтэн атыны санаабат. Көмөлөсүһэ, сүбэлии-амалыы сылдьар, сайаҕас дуоһалаах, элбэх доҕоттордоох. Оннук киһи барыбыт куппутун туппут Татьяна Андреевнабыт. Дэлэҕэ да «Иэйии» кулууп «кыргыттара» манныктан диэн хоһуйуохтара дуо:

Чэпчэкитик үктэнэн,
Орууйдук дуҕунан,
Кытаныктыы кынтайан,
Кубалыы устан
Киирэн кэллэ.
Хап харанан көрөн,
Сырдык мичээринэн оонньоон
Чаҕылыйнас хараҕы
Уоттаах кыыммы тамнаата.
«Оҕолоор», — диэтэ
Оҕо сааспытын санатта.
«Кыргыттар», — диэтэ
Кыыс сааспытын эргиттэ.
Кини ыраас санаата,
Кини дьоҥҥо таптала
Кыһалҕыны кыйдаата,
Сааспытын да ымыннарда,
Саха куорсуннаан көтүттэ.

Татьяна Андреевна биир улахан илдьээх ыал ийэтэ, тапталлаах эбээтэ. Идэтинэн биһиги сиэннэрбитин кэрэ эйгэтигэр — музыкаҕа уһуйар үтүө үлэлээх. Иллэҥ кэмэ суоҕун кэриэтэ. Ол эрээри бириэмэтин сөптөөхтүк аттаран болдьообут кэмигэр кэлэн, биһигини, ветераннары кытта, дьарыктанар. 60-70 саастарын ааспыт, ыллаабатахтара ырааппыт дьону икки куоласка арааран сатаан ыллыырга үөрэтии манан аҕай буолбатах, сүрдээх сылаалаах, улахан тулууру эрэйэр. Ону бу биһиги, хорга сылдьааччылар, билэбит.

Ыллыммыт дьыалатыгар дуоһатын ууран, күнүн-дьылын аахсыбакка, өйүн-санаатын түмэн үлэлиирин билэбит. Баһаам элбэх концертары туруорда, биэчэрдэри ыытта.

Концертарын тематын үчүгэйдик толкуйдаан талан, сценарийын чочуйан оҥорон уонна киһи эрэ сэргиэн курдук ураты кэрэ аатталаан туруорар.

Элбэхтэн аҕыйах холобур: Саха Республикатын народнай поэта Петр Тобуруокап 80 сааһыгар аналлаах «Ыллыы турар Тойон Сэргэ» диэн кэрэ аатталаах бэртээхэй концерт 1998 с. тохсунньуга буолбута. Саха маҥнайгы композитор дьахталлара, кэрэ куоластаах ырыаһыттара Екатерина Захарова, Анна Егорова тустарынан кэпсиир концерпыт аата «Үрүҥ түүл ырыалара» диэн уо.д.а. Итинник аатталар киһини туох эрэ кэрэ иэйиилээх санааҕа; толкуйга киллэрэллэр. Концертан көрөөччүлэр дуоһалара долгуйан, санаалара сырдаан тарҕаһаллар. Биир сонун биэчэрбит аата «Четыре цвета поздней осени» диэн. Сааһырбыт киһи сыл түөрт кэмигэр (кыһын, саас, сайын, күһүн) кэтэр таҥаһын муодатын көрдөрбүтэ, көрөөччүлэр интэриэстэрин тарпыта. Дьэ, ити курдук сүрдээх баай фантазиялаах үлэһит.

Хайа уонна хорга кэтэр таҥаспыт арааһын сөҕүөн этэ. Сороҕор хорга гимнастерка, пилотка кэтэбит. Ардыгар матроскай көстүүмүнэн туруорар, эбэтэр араас сибэкки ойуулаах сиидэс ырбаахы кэтэрдэр. Ити барыта, биллэн туран, концерт тематыгар сөп түбэһиннэрэр, кини ис хоһоонун арыйар, байытар сыаллаах. Бастаан утаа ылыныа, сөбүлэһиэ суох курдук буолар түгэн тахсааччы. «Хантан ылабыт, хайдах тигэбит, сатаабаппыт» эҥин диэн тыллар баар буолааччылар. Ол да гыннар убаастыыр, билиэр салайааччыбыт сымнаҕас ылыннарылаах тылын истэн-өйдөөн хайысахха тиктэн кэппиппит эрэ баар буолар уонна онтон үөрэбит.

Араас тус-туһунан характердаах, саастаах дьону хас биирдиилэригэр уопсай тылы булан, сатаан табан кэпсэтэн, биир иллээх коллектив оноруу — бу салайар киһи айылҕаттан талаана. Сыралаах үлэтэ түмүктээх буолуутун туоһута — элбэх ахсаннаах грамоталар, махтал суруктар, сыаналаах бэлэхтэр.

Дьэ ити курдук идэтигэр бэриниилээх, ылыммыт дьыалатыгар эппиэтинэстээх үлэһит биһиги хорбут салайааччыта Татьяна Андреевна. Инникитин да бар дьонун махталынан уһун олоҕуҥ аргыстаннын, сылайбат-элэйбэт сыдьааһыннан, өрүү биһигини кытта сырыт.

Ольга КОЛЕСОВА,
ветеран учуутала

Хаартыскаҕа: (хаҥастан уҥа) Е.И. Колмогоров -Быдый, Т.А. Гурьева, М.С. Павлов, С.М. Данилова.

Доруобуйа баар – бараммат баай

ГЕПАТИТ ТУҺУНАН ТУГУ БИЛИЭХТЭЭХПИТИЙ?

Олунньу 13-17 күннэригэр биһиги улууспутугар Дьокуускайдааҥы доруобуйа институтун инфекционист-бырааһарын биригээдэтэ үлэлээбитэ. Аппааныга, Хатырыкка, Нам 1 № уонна 2 № орто оскуолаларыгар, гимназияҕа 923 оҕону көрбүттэрэ. Гепатит «В» баарын бэрэбиэркэлээн хаан анализтарын ылбыттарыгар «В» гепатиттаах 96 оҕо биллибит, ол аата көрүллүбүт ахсаантан 10,4%, «С» гепатиттаах 21 оҕо -2,2%, 6 оҕо «Д» гепатиттаах - 0,6%. Доруобай оҕолор - 86,6%.

Ити сыыппаралар көрдөрөллөрүнэн, биһиги улууспутугар «В» гепатитынан ыалдьааччы элбэх.

«В» ГЕПАТИТ ТУҺУНАН ТУГУ БИЛИЭХТЭЭХПИТИЙ?

«В» гепатит Россия бары регионнарыгар тарҕаммыт, ордук куорат олохтоохторун ортолоругар. «В» гепатитынан ыалдьыы көрдөрүүтэ кэнники уон сылга улаатан, бу инфекция биһиги олорор кэммит саамай сүрүн ыарыыларыттан биирдэстэрэ буолла. Онон медицинскэй уонна социальнай өттүнэн улахан кутталы үөскэтэр.

«В» гепатит вируһа СПИД вируһуттан 100 төгүл сыстыганнаах.

«В» ГЕПАТИТ ХАЙДАХ СЫСТАРЫЙ?

«В» гепатит оннук ыарыһахтан уонна вируһу ильдэ сылдьааччыттан сыстыан сөп. Билигин Россияҕа 5 мөл. «В» гепатит вируһун илдьэ сылдьааччы дьон баалларыллар.

Ыарыы араас суол тарҕанар: сүрүннээн-хаан нөҥүө, наркотиҥы киллэринии, хааны куттарыы (ол иһигэр донорство), араас медицинскэй дьайыылар кэмнэригэр (операция, укуол, стоматологическай көмө), парикмахерскайга сылдьыы, половой контакт кэмигэр бэриллиэн сөп. Вирус организмҥа баһырбыт тирии уонна салыгнаах бүрүө (слизистые оболочки) нөҥүө киирэр.

Наркомания тарҕаммытынан уонна половой сыһыаннары эрдэ саҕалыылларынан сибээстээн ыарыыга сыстыы улахан ахсаана 15-гэр дылы саастаах оҕолор ортолоругар бэлиэтэнэр. Оҕолор тус гигиенаҕа туттуллар малларын (тиис щеткалары, бритвалары) уонна киэргэллэри атастаһаччылар, пирсинг уонна татуировкалар моднай буоллулар. Уулуссаҕа булуллубут шприцтарынан травмаланыы эмиэ тахсааччы.

Сутуллубут эбэтэр ыалдьыбыт ийэтиттэн төрүү илик эбэтэр эмтэрэ сылдьар оҕото сутуллуута элбэтэ.

Гепатит вируһа уу, ас, иһит, илии тутуһуу нөҥүө бэриллибэт.

Сутуллуу түгэниттэн, ол аата вирус организмҥа киирииттэн ыла ыарыыта саҕаланарыгар дылы 4-6 нэдиэлэттэн 6 ыйга тиийэ кэм аһыан сөп, ол кэмнэ вирус активнайдык тарҕанар. Хаанҥа вирус баара сутуллуу кэниттэн номнуо 2-3 нэдиэлэнэн көстөр, оттон ыарыһах ол кэмнэ бэйэтин доруобайынан аҕыына сылдьыан сөп.

«В» ГЕПАТИТ БЭЛИЭЛЭРЭ ХАЙДАҔЫЙ?

Острай «В» гепатит саһарар быһыылаах уонна үтүсөттүгэр саһарара суох аһыан сөп. Ыарыы сыыйа-баайа аппетит сүтүүтүттэн, сэниэтэ суох буолууттан, хотуолааһынтан, кыркахтан (иэжога), төбө, суһуох ыалдьыытыттан, ис үөһэ уонна уҥа ойоҕос өттө нүөлүйэн ыалдьыытыттан саҕаланар. 2-3 нэдиэлэ ааспытын кэннэ иик хараҥарыыта (хойуу чэй курдук), хойуу сырдаанына (сырдык туой курдук) буолуон сөп, тирии уонна хараах маҥана саһарар, быар улаатар.

Үтүөрүү сыл аҥарыгар тиийэ барыан сөп. Инфекция түргэн формалара үксүн летальнай түмүктээхтэр, чэпчэки соҕус уонна хроническай формалара быар цирроһуугар уонна рагыгар тиэрдиэхтэрин сөп.

«В» гепатит эмтээһинэ уустук уонна ыарахан сыаналаах. Вирус быар клеткаларын өлөрөр, онон эмтэнии бүтүүтүн да кэннэ организм толору үтүөрэригэр дылы бала чча уһун кэм аһыан наада.

Ыарыы маҥнайгы бэлиэлэрэ биллиэхтэриттэн дьиэҕитигэр бырааһы ыҥыран, наада буоллаҕына балыһаҕа киирэҕит. Ыарыһаҕы изоляциялаһын ыарыы дьиэ кэргэн чилиэннэрин уонна тула дьон ортолоругар тарҕаныытын тохтоторун өйдүөх тустааххыт.

15-30 саастаах буоллаххытына, «В» гепатитынан ыалдьар саамай кутталлаах группаҕа киирсэҕит. Ол иһин:

1. Түбэспиччэ половой контактартан тутунуҥ.
2. Презервативынан туттуҥ.
3. Наркотическай средстволары тымырга биир шприһынан укулланыманг.
4. Санитарнай-гигиеническай бырааабылалары тутуһуҥ, бэйэҕит эрэ тиис суунар щеткаҕытынан, бритвеннай уонна маникюрнай тириэргитинэн, кыптыыйгытынан уо.д.а. туттуҥ.

«В» ГЕПАТИТТАН БЭЙЭҔИТ УОННА ДЬИЭ КЭРГЭНҤИТ ХАЙДАХ ХАРЫСТАНАҔЫТ?

Бэйэҥ уонна дьиэ кэргэниҥ сутуллан ыалдьыбаттарын соҕотох эрэллээх мэктиэтинэн прививканы оҥоторуу буолар.

«ЭУВАКС-В» вакцина Россияҕа 1999 сылтан туттуллар. Вакцинацияны «В» гепатитынан ыалдьа сылдьыбатах саҥа төрөөбүт оҕолортон саҕалаан 15 саастаах оҕолорго тиийэ оҥороллор. Вакцина өр кэмнэ «В» гепатиттан көмүскүүр, иммунитеты үөскэтэр, организмҥа вирус утары антителалар үөскүүллэрин көҕүлүүр.

Первичнай вакцинация курса вакцинаан 3-тэ укуоллаһынтан турар. Маҥнайгы дозата талбыт күнүгүтүгэр укуоллаан. Иккис дозата - маҥнайгы укуол кэнниттэн 1 ый буолан баран.

Үһүс дозата -маҥнайгы укуол кэнниттэн 6 ый буолан баран. Саҥа төрөөбүт оҕолорго вакцинация роддомҥа оҥоһуллар.

Быйыл «ЭУВАКС-В» I уонна II вакцинацията 11 кылаас үөрэнээччиларигэр профилактическай кабинекка босхо оҥоһуллубута, ол эрээри III вакцинацияны ыытарга вакцинаны атыылаһар харчы суох. Кэбекэн, Хатырык, Партизан, Үөдэй оскуолаларыгар төрөппүттэр харчы хомуйан III вакцинацияҕа анаан вакцинаны атыыласпыттара.

Вакцинаны Дьокуускай к., Октябрьскай уул. 20/1 аадырыһынан «Автовокзал» таһыгар «Якутск» гостиница дьиэтигэр баар иммунопрофилактика киниттэн атыылаһыахха сөп, тел. 42-88-33.

Төрөппүттэргэ туһаайан эттэхха, эһиэхэ вакцинацияны өссө даҕаны оҥоро илик буоллахтарына, бэйэҕит участковай фельдшергитигэр эбэтэр бырааскытыгар тиийэн ыйыталаһыҥ.

С. НИКОНОВА,
ыарыстааҕы балыыһа оҕо отделениетын сэбиэдиссэйэ

ОСТОРОЖНО, БРЮШНОЙ ТИФ!

Брюшной тиф относится к числу кишечных инфекционных болезней. Инкубационный период длится от 7 до 25 дней, во время которых больной может ничего не подозревать. Заболевание начинается с недомогания, температура - за сорок, больного лихорадит. Если помощь не оказывается, то через некоторое время происходит перфорация (прободение) кишок и наступает смерть.

В Республике Саха (Якутия) брюшной тиф не регистрировался уже много лет. В нашем улусе брюшной тиф в последний раз был зарегистрирован в 1975 г.. Как вы знаете, в Нижнем Куранахе за период с 21 по 30 мая т. г. зарегистрировано 11 случаев брюшного тифа среди населения. Эпидрасследованием установлено, что брюшной тиф не регистрировался в Алданском улусе с 1962 г., следовательно, заболеваемость возникла в результате завоза этой инфекции из-за пределов республики, в первую очередь из эндемичных по брюшному тифу регионов - Средней Азии (Узбекистан, Кыргызстан, Таджикистан), Азербайджана, Дагестана, Чечни. При прицельном медицинском обследовании сезонных рабочих выявлен один носитель брюшного тифа - гражданин Узбекистана, который стал виновником распространения болезни в Алданском улусе.Рапространение произошло водным путем по причине загрязнения водоносного горизонта сточными водами из-за аварии канализационного коллектора, в это время обеззараживание воды не проводилось.

Источником инфекции при брюшном тифе является только человек (больной и бактерионоситель), который выделяет бактерии с калом, мочой, реже - со слюной и молоком.

Известно, что брюшнотифозные бактерии довольно долго могут сохранять свою жизнеспособность во внешней среде, хорошо переносят низкую температуру, и даже замораживание. Вот почему возможны случаи заражения через пищевой лед, заготовленный из воды, содержавшей бактерии брюшного тифа. В стоячей воде прудов и других водоемов эти микробы могут сохраняться до 12 дней, а в иле и на дне водоемов - несколько месяцев. Благоприятной средой не только для сохранения, но и для размножения брюшнотифозных бактерий являются холодные закуски, салаты и различные полуфабрикаты, а также молоко.

Распространяется брюшной тиф водным, пищевым и контактно-бытовыми путями. При загрязнении водоисточников - рек, водопроводов, колодцев может возникнуть эпидемия брюшного тифа. Загрязнение пищевых продуктов, особенно молока может привести к эпидемии, которая, как правило, ограничивается семьей или определенным коллективом. Также в результате удобрения огородов необезвреженными человеческими испражнениями или полива сточными водами овощи и ягоды сильно инфицируются и становятся опасны, если употребляются в сыром виде. Контактно-бытовая (включая мушиный фактор) передача чаще происходит в семейной обстановке, местах коллективного проживания людей (общежитие, пансионат и т.п.) при несоблюдении правил личной гигиены.

Возбудитель брюшного тифа попадает в организм человека через пот. Затем микроб частично выводится с испражнениями, а частично задерживается в просвете кишечника и внедряется в лимфатические образования тонкой кишки. Опасность нарастает к 2-3 неделе болезни, когда деструктивный процесс в кишечнике достигает максимума. Особое место занимают больные, страдающие легкими и атипичными формами, которые своевременно не распознаются и не изолируются.

Организм большинства больных брюшным тифом освобождается от возбудителя к концу 2-й недели нормальной температуры. У части пациентов выделение возбудителя из организма продолжается значительно дольше, у 3-5 % перенесших брюшной тиф - пожизненно.

Запущенные формы болезни могут привести к тяжелым осложнениям - кровотечениям, прободным язвам. Поэтому при первых же признаках болезни - внешне беспричинном недомогании, слабости, ломоте в костях, повышении температуры, сильной головной боли, бессоннице, потере аппетита - обращайтесь к врачу. У некоторых больных на ранних этапах расстраивается кишечник, могут появиться розоватые пятнышки сначала на животе, а затем на груди. Отличить брюшной тиф от других заболеваний не всегда легко. Тем более важно пораньше выявить каждого больного, так как он является распространителем инфекции.

Профилактика брюшного тифа состоит из комплекса санитарно-гигиенических и специфических мероприятий:

- благоустройство источников водоснабжения, приведение их в соответствующее санитарно-техническое состояние, хлорирование;
- очистка сточных вод, сбрасываемых в открытые водоемы;
- организация рационального водоснабжения в местах общего пользования, массового отдыха населения;
- своевременное и систематическое удаление и обеззараживание человеческих нечистот;
- уничтожение мух предупреждение их выплода путем обеззараживания мест сбора мусора, бетонирование площадок и регулярный вывоз мусора;
- систематическая дезинфекция уборных;
- кипячение или пастеризация молока, молочных продуктов, включая творог;
- обязательное кипячение воды, посуду, фрукты, овощи мыть только кипяченой водой;
- соблюдение правил перевозки пищевых продуктов, внедрение механизации приготовления пищи и использование холодильников;
- защита от брюшного тифа эффективнее и надежнее, а также экономически выгоднее путем проведения планомерной профилактической вакцинации.

При обязательной плановой вакцинации должны быть привиты эпидемиологически значимые группы населения, в первую очередь работники коммунального хозяйства, во вторую - обслуживающие и проживающие в неблагоустроенных общежитиях, работники, занятые сбором, транспортировкой и утилизацией бытовых отходов.

М. СЕРГУЧЕВА, помощник врача-эпидемиолога

ЫСТААРАЙ — ЫТЫК СИР

(Бүтүүтэ. Иннин 1 стр. көр)

Бастаан оҥоньоттору кытта Ыстаарай утары ыраахтан көрдөххө саха балаҕаныгар маарынныыр аһаҕас сирдээх мыраан чыпчаалын талбыппыт, оччоҕо Граф Биэрэгиттэн өрүскэ киирдиҥ да көстөр, куораттан кэлэн иһэр теплоход дьоно Хаҥалас хайатын төлө түстүннэр да кылбайан көстөр буолуохтаах диэн быһаарбыппыт.

Оччотугар өрүһүнэн айанныыр дьон болҕомтолорун ууран ыйыталаһан бу сиргэ бастакы нууччалар остуруоктара турбута диэх этилэр. Обелиҥы тутар кэмнэригэр ол талбыт сирбит киһи унуоҕуттан чугас диэн аньыырҕаан уонна «Доҕордоһуу» музейыгар чуГаһатан намыһах сиргэ, ойуур мэһэйдиирсиригэр турар. Ситэрээрэ буоллар Ытык сир бэлиэтэ үйэлэргэ история кэрэһитэ буола туруо турдаҕа.

Дьиҥнэн нэһилиэк аайы нэһилиэк Ытык сирдэрэ баар буолуохтаахтар. Партизан нэһилиэгэр Евсеева Софья Дмитриевна баһылык эрдэҕинэ Мымах киноэс олоҕор Муоҕан күөлүн үрдүгэр бэлиэ туруорбуттара. Улуус баһылыгын дьаһалынан Бөтүҥ сиригэр баар Ыыс Булгуньаҕы улуус Ытык сиринэн бэлиэтэммитэ. Күрүөтүн-хаһаатын, атын тэрилин ситэрэргэ Бөтүҥ нэһилиэгин баһылыктара сорудах ылбыттара туолбата, хонтуруола да олохтоммото.

Былыр саха киһитэ ыраах сиргэ тэлэһийэ барар буоллаҕына Ытык сиригэр кэлэн дьол-соргу көрдөһөн барар буолара, оччоҕо киниэ дуоһата бөҕөхсүйэр, Ытык сиртэн ылбыт буордарын саппыйаларыгар куга сылдьан муҥатыйар түгэннэригэр ону сыллаан ыллахтарына күүс-уох киирэр, санаата бөҕөргүүр буолара үһү. Дэлэҕэ даҕаны аатырбыт Сэһэн Ардьакыап этэрбэһин түгэҕэр икки уллуҥун икки ардыгар төрөөбүт сирин буорун хос тиктэн биэс сылы быһа үктэнэ сылдьан сахалар тустарыгар Екатерина II ыраахтааҕыттан көрдөһүө дуо.

Ыраах сиртэн кэллэхтэринэ эмиэ Ытык сирдэригэр кэлэннэр сириттэн-уотуттан атын сиртэн кэллэ диэн атыҥыраабакка көрсөрүгэр көрдөһөр үгэстээхтэрэ үһү. Былыр киһи барыта төрөөбүт алаастаах, аал уоттаах балаҕаннаах буолан онно үнгэн сүктэн эрдэхтэрэ. Билиҥҥи сайдыылаах массыына үйэтигэр Ытык сиргэ баран кэлэр өр буолбатах. Хата, ол суолбут туһунан боппуруос эмиэ аһаҕастурдаҕа.

Ытык сирдэргэ сүгүрүйүү, Ытык сирдэри харыстаһын холобурун доҕотторбутуттан, доҕордоһуу талаһата ууруллубут сириттэн — Таатта улууһуттан ылыахха наада. Кинилэргэ хас биирдии улуу уолаттара төрөөбүт алаастара — Ытык сирдэр.

Ытык сирдэргэ сүгүрүйүү дириҥ өйдөбүллээҕин быһыытынан духуобунас боппуруоһунан дьарыктаныахтаах улуус салайааччыларын үлэлэриҥ эйгэтин далыгар көстөр миэстэҕэ сылдьыахтаах.

Ыстаарай кистэлэҥнэрин арыйыыта саҕаан барар.

И. КРИВОШАПКИН,
журналист

Редакция почтатыттан

СПОРТСААЛАБЫТ ХАННАНЫЙ?

Советскай Союз муҥутаан сайдан олордоҕуна Намнаҥы ПМК улууска биир бөдөҥ техникалаах, үгүс элбэх үлэһиттээх тутуу бөҕөҥү улуус киинигэр, нэһилиэктэргэ ыытан бөдөҥ тэрилтэ буолан олорбута. Ырыынак усулуобуйата кэлэн үөһэттэн тутуу былаана кэлбэт, кредит көрүллүбэт буолан ыһыллыбыта. Ыһыллыан иннинэ үлэлии олорон техниката элбээн үгүс сылларга үөһээ тэрилтэлэргэ туруорсан отучча араас техника киирэр тимир аныгылыы тииптээх гараһы тууттун саҕалаан, каркаһын (көҥдөйүн) бүтэрэн, уунан ититэр систиэмэтин монтажтаан, газовай киин котельнайга холбоон бэлэм оҥорон баран ыһыллыбыта, хас да сыллар устаарыгар таах турбута. Бу гараж оруобуна спортсаалаҕа сеп түбэһэр гына оҥоһуллубута. Спортсаалаҕа кубулутан, аҕыйах үбүнэн хат оҥоһуллуохтаах этэ. Ону баара улуус баһылыгын тутуурга солбуйаччы И. Васильев ПМК территориятыгар баар гараж спортзал буоллаҕына эдэр ыччаттар кэлиэхтэрэ суоҕа, ырааҕа бэрт диэн, атын омук тутуутун биригээдэлэринэн көтүттэрэн спорткомплекс тутуллар диэн ааттаан, сорох матырыйаалын ыстаран тастарбыта. Билигин күндү матырыйааллара сыыйа ыһыллан бүтэн эрэллэр, бу туох дьаһалай? Спортсаала да, гараж да суох.

Былырыын көрүллүбүт үбэ улуустар уугa бараннар бэриллибэтэҕэ. Оттон быйыл улуустарга ойуур баһаара туран үбэ көрүллэрэ биллибэт. Республика араас улуустарын нэһилиэктэрин аайы саҥа спортсаалалар тутуллуннулар. Арай Нам селотугар саҥа спортсаалаҕа тутулла илик, ити хас сылынан олоххо киирэрэ биллибэт.

И. ИВАНОВ,
улуус Бочуоттаах гражданина

Спорт — тулуур, спорт — дьулуур

УЛАХАН СИТИҺИИ

Быйыл бэс ыйын 1 күнүгэр үгэскэ кубулуйбут экологическай сүүрүү 10 сыллаах юбилейнай күрэхтэһиитэ Табаҕа уонна Төхгүр мыраанын унуор ыытылынна.

Сүүрүүнү сыл аайы сүүрүүнү таптааччылар кулууптарын председателэ Степан Федорович Лыткин иилээн-саҕалаан ыытар.

Туймаада уонна Эркээни хочолорун иккиардыларыгар баар үрдүк мырааны өрөтаҥнары тахсыылаахтүһүүлээх 12 км. 300 м. сиргэ сүүрүүгэ быһыйдар сөбүлээн кыгталлар.

Хаҥалас, Мэҥэ-Хаҥалас, Таатта, Амма, Чурапчы, Уус-Алдан, Нам, Горнай, Төҥүлү, Ньурба, Сунтаар улуустарыттан, Дьокуускайтан самаан сайыны көрсө эдэрдиин-эмэнниин, оҕолуунуруулуун барыта 200 киһи күрэс былдьаста.

Оруобуна 11 чааска старт бэриллээтии кытта бука бары «ураа» хаһыытаабытынан иннилэрин диэки түһүнэн кэбистилэр. Эдэрдэр, эрчимнэхтэр түргэн түргэнник тэбинэн бастакы мырааны өрө сүүрэн тахсан, таҥнары түһэн иккис мырааны өрө тахсыыларыгар көрдөххө илин хотоҕоһун курдук дьон халҕаһата биир кэм субуллан олордо.

Республика саамай түргэн атахтаах быһыйа Сергей Гуляев бастакы кэлэн чемпион үрдүк аатын ылла. Иккис Илья Монастырев, үһүс Василий Ильин таҥыстылар. Саастарынан араардахха манныктар: 30-39 с. — Спиридонов Василий (Дьокуускай), 40-44 с. — Сидоров Дмитрий (Мэҥэ-Хаҥалас), 45-49 с. — Охлопков Семен (Нам), 50-54 с. — Сидоров Владимир (Мэҥэ-Хаҥалас), 55-59 с. — Васильев Ион (Нам), 60-64 с. — Захаров Николай (Чурапчы), 65-69 с. — Соловьев Михаил (Тулагы), 70-тан үөһэ саастаахтарга — Березкин Василий (Дьокуускай).

Дьахталларга: 18-29 с. — Никифорова Надежда (Дьокуускай), 30-39 с. — Жиркова Татьяна (Нам), 40-49 с. — Карасева Надежда (Дьокуускай), 50-54 с. — Неустроева Мар. (Мэҥэ-Хаҥалас), 55-тэн үөһэ — Макарова Варвара (Сунтаар), Винокурова Светлана (Нам).

Онон биһиги улуустан 3 чемпионнаах, биир 2-с миэстэлээх кэллибит. Ол курдук Россияҕа II миэстэлээх, международнай кылаастаах спорт маастара, Саха сиригэр 100 км. рекорд олохтообут тургэн атахтаах быһыйбыт Татьяна Жиркова, Саха сирин спордун маастардара С. Охлопков, И. Васильев бэйэлэрин саастыылаахтарыгар бастаан кэллилэр. Ветеран сүүрүк Светлана Винокурова II призер буолла. Биир эрэнэр сүүрүкпүт Иван Охлопков транспорыгар табыллыбакка хойутаан тиийэн үчүгэй түмүгү көрдөрбөте. Е.Е. Колесов күүстээх сүүрүктэр кэннилэриттэн кутурук уопсан кэлбитэ улахан ситиһии. Ыам ыйын 2 к. Покровскай сүүрүүгүгэр Семен Охлопков бастаан турар. Ол сүүрүүгэ Намтан биир улахан автобуһунан, икки микроавтобуһунан элбэх оҕолору илдьэ барбыппыт. Бу сырыыга оҕо суоҕун кэриэтэ. Маннык тохтуу-тохтуу сүүрэр, дьарыктанар буоллахпытына улахан тугу да ситиспэппитигэр тиийэбит, баҕалаах оҕолоруэлбэх күрэхтэһиилэргэ сырытыннарыаҕыҥ, транспорыынан хаччыйыаҕыҥ, автобустары кэпсэтэн сүүрдүөҕүн, оччоҕо эрэ оҕолорбутугар ситиһиилэр баар буолуохтара.

П. НАУМОВ,
сүүрүү кыттыылаах, спорт ветерана, Саха сирин спордун маастара

БЭРГЭН ЫТААЧЧЫЛАР

Бу дыыл бэс ыйын 12-14 күннэригэр Дьокуускай куоракка Советскай Союз Героя Федор Охлопков бириһигэр бэстилиэтинэн уонна саанан ытыыга республикааҕы күрэхтэһиитигэр Нам улууһуттан аҕыс киһиэхэ хамааннда киирэн ситиһиилээхтик күрэхтэһэн төрдүс миэстэҕэ тиксэн кэллэ.

Ол курдук бэстилиэтинэн ытыыга кыргыттарга НСПШ-1 10-с кылааһын үөрэнээччитэ Мохначевская Дуня икки көрүҥнэ уонна абсолютнайга үһүс миэстэ, уоллаттарга улуустааҕы гимназия 7-с кылааһын үөрэнээччитэ Макаров Максим биир көрүҥнэ үһүс миэстэ, дьахталларга социальнай харалта үлэһитэ Иванова Матрена Семеновна биир көрүҥнэ үһүс миэстэ, эр дьоҥҥо Ис дьыала улуустааҕы отделын үлэһитэ Эверстов Семен Иванович биир көрүҥнэ бастакы миэстэ, абсолютнайга үһүс миэстэ буолла.

Саанан ытыыга оскуола оҕолоругар НСПШ-1 10-с кылааһын үөрэнээччитэ Стручкова Диана, улуустааҕы гимназия 9-с кылааһын үөрэнээччитэ Колесов Женя, НСПШ-1 10-с кылааһын үөрэнээччитэ Ефимов Роберт, эр дьоҥҥо Ис дьыала улуустааҕы отделын үлэһитэ Семенов Юрий Александрович кытыннылар.

Дьахталларга Нам селотун 1 №-дээх «Солнышко» оҕо садын иитээччитэ Кутукова Анна Петровна үс көрүҥнэ уонна абсолютнайга үһүс миэстэҕэ тигистэ.

М. НОВГОРОДОВ,
ОСТО председателэ

КЭРИЭСТЭБИЛ

Бу дьыл отыйын 3 күнүгэр тапталлаах оҕобут, уолбут, быраапыт, убайбыт Кривошапкин Евгений Сергеевич эдэр саанаҕар күн сириттэн олус хомолтолоохтук, соҕуччу суох буолбута биир сыла буолар.

Женя 1970 сыл тохсунньу 14 күнүгэр Нам улууһун I Хомустаах нэһилиэгэр күн сирин көрбүтэ. Нам орто оскуолатын 1987 сыллаахха ситиһиилээхтик үөрэнэн бүтэрбитэ. Женя мэлдьи үчүгэйдик үөрэммитэ. Оскуола общественнай оҕолор, араас олимпиадаларга өрүү кыттара. Ону туоһулуур үгүс элбэх грамоталар, хайҕал суруктар баалар. Женя хас да сыл кылааска старостаан талыллан үлэлээбитэ, кылаас общественнай оҕолор актыыбынайдык көмөлөспүтэ.

Оҕобут элбэх доҕоттордоҕо, элэккэй майгылаах, эйэҕэс сыһыаннаах, ыраас дуу-ҺалаАх этэ. Оскуоланы бүтэрэн баран биир сыл дьаһыла-саадка рабочайдаабыта. Онтон уол оҕо буолар ытык иэһин толорон армияҕа ыҥырыллан Камчаткаҕа ракетнай чааска сулууспалаан кэлбитэ. Армия кэнниттэн Намнаҕы арыы оҥорор заводка рабочайдаан баран Дьокуускайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын техникумугар үөрэнэ киирбитэ.

Женя ситиһиилээхтик үөрэнэн агроном идэлээх үлэһит буолан Никольскайга үлэлии тахсыбыта. Онтон совхозтар ыһылланнар куоракка үлэлии, олохсуйа киирбитэ. Биһиги Евгенийбыт куоракка государство баһаары утары охсуһар сулууспатыгар ролоҕун тиһэх күннэригэр диэри бэриилээхтик үлэлээбитэ. Үлэтигэр үчүгэй сыһыанын ыһин баһаарынай чаас линиятынан үрдүк үөрэххэ бараҥа направление ылбыта. Онон салгыы үөрэниэхтээҕэ, ыалдьуолан олоҕун оноҥоору сылдьан баарсуоҕа 31 эрэ саанаҕар күн сириттэн барбыта.

Биһиги таптыыр оҕобут Женя кылгас кэмнэ олорон ааспыт олоҕо биһиэхэ өрүү сүрэхпитинэн, өйбүтүттэн-санаабытыттан сүппэт үтүө өйдөбүл буолуоҕа.

Күндү оҕобут Женя, эн ыраас, эйэҕэс майгын үйэ саас тухары биһиэхэ хаалыаҕа.

Тороппуттэрэ, аймахтара, табаарыстара

БИЛЛЭРИИЛЭР-РЕКЛАМА

Саха-французская школа объявляет дополнительный набор учащихся в 5,6,7,10 классах 6 июля 2002 г. Принимаются только мальчики. Место проведения: международный центр «Лингва». Обращаться по тел. 26-3-70.

Общественная организация «Баневурово» приглашает всех выпускников учебных заведений Приморского края, проживающих в Намском улусе, на проводимую 6 и 7 июля с.г. встречу выпускников, проводимую в г. Якутске. Просьба всем принять активное участие и обращаться по тел.: 21-5-76 раб., 21-4-21 дом.тел. Протопопов Влад. Лукич.

Уһаайбалаах дьиэ көҥдөйө атыыланая. *Тел. 21-5-22*

Продается лодочный мотор «Нептун-23» за 15 тыс. руб. Торг. *Тел. поср. 21-3-61.*

Продается 3-хкомнатная квартира в арболитовом доме по ул. Строительная, 2, мебель б/у стенка полировка «красное дерево», сервант «Орех», плательный шкаф.
Обр. по тел. 21-0-54 после 19 ч.

Продаю УАЗ-31512 (тент) 1997 г. вып. в хорошем состоянии. *Конт. тел. 22-3-37.*

Купим трубы водопроводные на 40, 32 мм. *Тел. 22-8-70.*

«Нива» — 1984 г. Сыаната чэпчэки.
Тел. 25-1-49, I Хомустаах, Зеленая уул. 10.

Продается недостроеный дом 8 х 10 брусовой фундамент жел. бетонный на участке в 18 соток Дадар. Черная кровельная сталь 140 х 70 110 листов. *Обр. с. Намцы, ул. Октябрьская, 9, кв. 4. Бобров А.Т.*

Федорова Марина Васильевна аатыгар 1985 сыллаахха Хамаҕатта орто оскуолатынан бэриллибит 184357 №-дээх аттестат суппутунэн дьиҥэ суоҕунан аҕыллар.

Бииргэ үөрэммит доҕорбутугар, үөрэнэччибитигэр Павлов Ваняҕа тапталлаах ийэтэ

ПАВЛОВА
Антонина Семеновна

ыарахан ыарыыттан эмискэ өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

1997 сылларааҕы Хамаҕатта оскуолаларын выпускниктара, кылаас салайааччылара

Хамаҕатта орто оскуолатын коллектива оскуола үлэһитигэр Павлов Василий Ивановичка, оҕолоругар, сиэннэригэр тапталлаах ийэлэрэ, эбэлэрэ Хамаҕатта нэһилиэгин дьаһалтатын бухгалтера

ПАВЛОВА
Антонина Семеновна

ыараханнык ыалдьан күн сириттэн туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Хамаҕатта 1 №-дээх дэтсад иитээччитэ Кардашевская Маргарита Николаевна кэргэнэ, оҕолоругар Сеняҕа, Ваняҕа тапталлаах аҕалара

ГЕРАСИМОВ
Ефим Ефимович

соҕуччу, хомолтолоохтук өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Хамаҕатта 1 №-дээх дэтсад коллектива

Убаастыыр аймаҕым, чугас ыалбыт, табаарыспыт, тапталлаах таайбыт тыыл, үлэ ветерана, бочуоттаах тутаччы

ГАВРИЛЬЕВ
Семен Дмитриевич

бэс ыйын 30 күнүгэр ыараханнык ыалдьан өлбүтүгэр оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, кийиттэригэр, күтүөттэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Балта Гаврильева А.К., Винокурова У.Ф., Винокурова Т.Д., Полищикова А.А. дьиэ кэргэттэрэ

Бииргэ үөрэммит коллегабытыгар Гаврильев Федот Семеновичка таптыыр аҕата Хамаҕатта нэһилиэгин олохтоохо

ГАВРИЛЬЕВ
Семен Дмитриевич

ыараханнык ыалдьан өлбүтүгэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Нам улууһун пенсионнай сулууспатын үлэһиттэрэ

5 №-дээх «Кэскил» оҕо саадын коллектива профком председателигэр Пестрякова Августина Ильиничнаҕа, кэргэнигэр Николай Николаевичка, оҕолоругар Ильяҕа, Петяҕа таптыыр ийэлэрэ, эбэлэрэ Алдан улууһун Чагда бөһүөлэгин кырдьаҕас олохтоохо

СТРУЧКОВА
Марфа Егоровна

өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

РЕДАКТОР В.Г. КАСЬЯНОВ

ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура, — **21496**; бухгалтерия — **21332**; факс — **21332**; **"НАМ" ТРК** — **21632**; иллюстрация уонна реклама (секретариат), редакционнай издательскай система — **21141**

Тэрийэн таһааараччылар: СР Правительствота, Нам улууһун дьаһалтата, редакция коллектива. Маассабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһууну хонтуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бочуоккэ Госкомитетын СР региональнай управлениетыгар регистрацияламмыт нүөмэрэ — **Я 0085.**

Сурукка аккытын-суолгутун, үлэҕитин, дьиэҕит аадырыһын чопчу ыйыҥ. Редакцияҕа киирбит суруктар тоннөрүллүбөттөр. ***Автор этэрэ хаһыат санаатыныын мэлдьи биир буолбат.***

***"ЭҺСИЭЛИ"* - Нам улууһун хаһыата.**
678380, Саха Республиката, Нам с., Заложнай уул. 2.
E-mail: editor@namtsy.sakha.ru

Талылынна уонна таҥылынна "Эҥсиэли" хаһыат редакционнай-издательскай систематыгар.
Хаһыат Дьокуускайга "Сахаполиграфиздат" НИПК бочуоттэннэ, Орджоникидзе уул. 38.
Формата А3. Көмөйдө 1,0 бочуот. лист.
Индекс — 54889. Тираһа — 1694
Бочуоккэ или баттанна —12:00 ч, 1.07. 2002
Сакаанын №-рэ —78